

СИСТЕМА ЕЛЕКТРОННОГО АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКІВ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

©2024 ЗАМАСЛО О. Т., ЗАРІВНА А. В.

УДК 336.225(477)
JEL: E62; E69; H20; L86; M19

Замасло О. Т., Зарівна А. В. Система електронного адміністрування податків в Україні в умовах глобальної цифровізації

На сучасному етапі розвитку економіки, коли технології активно трансформують усі сфери життя, важливим фактором для забезпечення стабільності та розвитку країни є впровадження електронного адміністрування податків. Ефективне збирання та обробка податкової інформації має величезне значення для забезпечення фінансової дисципліни, ефективності та здатності держави фінансувати соціальні та економічні програми, забезпечуючи безперебійну роботу. Застосування передових інформаційних технологій у цій галузі відкриває нові перспективи для підвищення ефективності, скорочення адміністративних труднощів та поліпшення взаємодії між державними органами та платниками податків. Тому метою цієї статті стало дослідження питань теоретичних засад організації системи електронного адміністрування податків, аналіз його розвитку та ефективності використання в Україні в умовах цифровізації, дослідження світових тенденцій та розробок і окреслення перспектив розвитку в довгостроковій перспективі. Для досягнення поставленої мети було розглянуто підходи до трактування поняття електронного оподаткування, причини розвитку такого виду адміністрування податків, переваги його застосування для платників податків та податкових органів. Також проаналізовано призначення та ефективність таких упроваджених послуг і застосунків, як електронний кабінет, сервіс для подання електронної звітності та документів, система електронного адміністрування ПДВ і реалізації пального, сервіс «Пульс», застосунок «Моя податкова». Проаналізовано динаміку приросту користувачів електронного кабінету; кількість поданих документів, у т. ч. у розрізі видів; кількість електронних документів, поданих до ЄРПН та ЄРАН протягом останніх років. Розглянуто основні складові трансформації електронного адміністрування податків у світі; досліджено, які застосунки та сервіси були впроваджені для вдосконалення подання електронної звітності в цифровому просторі; отримання консультацій через чат-боти, проведення перевірок тощо впродовж останніх років в таких країнах, як: Польща, Мексика, Австралія, Китай, Іспанія та інших. Окреслено перспективні напрями розвитку електронного адміністрування податків для України.

Ключові слова: податки, електронне адміністрування податків, цифрові технології в оподаткуванні, цифровізація.

Рис.: 3. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 14.

Замасло Ольга Теодорівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, грошового обігу і кредиту, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)
E-mail: olha.zamaslo@lnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7128-8425>
Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/S-4632-2019>
Зарівна Анна Володимирівна – студентка, Львівський національний університет імені Івана Франка (вул. Університетська, 1, Львів, 79001, Україна)
E-mail: annzarivna@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-9277-2617>

UDC 336.225(477)
JEL: E62; E69; H20; L86; M19

Zamaslo O. T., Zarivna A. V. The System of Electronic Tax Administration in Ukraine in the Context of Global Digitalization

At the present stage of economic development, when technologies are actively transforming all spheres of life, the introduction of electronic tax administration is an important factor in ensuring the stability and development of the country. Effective collection and processing of tax information is of utmost importance to ensure financial discipline, efficiency and the ability of the State to finance social and economic programs, ensuring seamless operation. The use of advanced information technologies in this area opens up new prospects for increasing efficiency, reducing administrative difficulties and improving interaction between government agencies and taxpayers. Therefore, the purpose of this article was to study the issues of the theoretical foundations of the organization of the electronic tax administration system, analyze its development and effectiveness of its use in Ukraine in the context of digitalization, research of global trends and developments and outlining development prospects in the long run. To achieve this goal, approaches to the interpretation of the concept of electronic taxation, the reasons for the development of this type of tax administration, the advantages of its use for taxpayers and tax authorities were considered. The purpose and efficiency of such implemented services and applications as the electronic cabinet, the service for submitting electronic reports and documents, the system of electronic administration of VAT and the sale of fuel, the «Pulse» service, such application as «My Tax Service», are also analyzed. The dynamics of the growth of users of the electronic cabinet is analyzed; the number of documents submitted, including by type; the number of electronic documents submitted to the Unified Register of Tax Invoices and the Unified Register of Excise Tax Invoices in recent years. The main components of the transformation of electronic administration of taxes in the world are considered; it is studied what applications and services have been implemented to improve the presentation of electronic reporting in the digital space; receiving consultations through chatbots, conducting inspections, etc., in recent years in countries such as Poland, Mexico, Australia, China, Spain and others. Promising directions for the development of electronic tax administration for Ukraine are outlined.

Keywords: taxes, electronic tax administration, digital technologies in taxation, digitalization.

Fig.: 3. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 14.

Zamaslo Olha T. – D. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Department of Finance, Money Turnover and Credit, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)
E-mail: olha.zamaslo@lnu.edu.ua
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7128-8425>
Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/S-4632-2019>
Zarivna Anna V. – Student, Ivan Franko National University of Lviv (1 Universytetska Str., Lviv, 79001, Ukraine)
E-mail: annzarivna@gmail.com
ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-9277-2617>

В умовах сьогодення цифровізація та застосування інноваційних технологій є актуальними в усіх сферах, і оподаткування не є виключенням. Електронні сервіси в системі податкового адміністрування забезпечують підвищення ефективності роботи податкових органів, а також максимально спрощують процедури сплати, нарахування, декларування податків і зборів, взаємодію користувачів з податковими органами та отримання ними актуальної інформації. Зважаючи на швидкі темпи розвитку цієї сфери, питання розвитку вітчизняної системи електронного адміністрування є важливим і значущим.

Питанню розвитку електронного адміністрування податків нині приділяють увагу багато вітчизняних економістів, зокрема: Л. Бондаренко, С. Іванов, Н. Лагодієнко, Л. Марченко, А. Новицький та інші. Проте ця тема є ще недостатньо дослідженою. Подальшого вивчення й опрацювання потребують питання аналізу стану вітчизняного податкового адміністрування в умовах цифровізації та вивчення міжнародного досвіду з метою його імплементації до вітчизняних реалій.

Метою статті є дослідження питань теоретичних засад організації системи електронного адміністрування податків, аналіз його розвитку та ефективності використання в Україні в умовах цифровізації, дослідження світових тенденцій та розробок і окреслення перспектив розвитку в довгостроковій перспективі.

Для досягнення цієї мети було проаналізовано підходи до визначення «електронного адміністрування податків», досліджено особливості та ефективність таких сервісів, як: електронний кабінет, сервіс для подання електронної звітності та документів, система електронного адміністрування ПДВ та реалізації пального, сервіс «Пульс», застосунок «Моя податкова», систематизовано міжнародні дослідження та публікації щодо розвитку електронного адміністрування у країнах світу.

У сучасному світі, де технології активно трансформують усі сфери життя, електронне адміністрування податків стає важливим елементом для забезпечення стабільності та розвитку країни. Ефективне збирання й обробка податкової інформації має визначальне значення для забезпечення фінансової дисципліни, ефективності, здатності держави фінансувати соціальні та економічні програми, забезпечувати безперерйну діяльність. Застосування сучасних інформаційних технологій у цій сфері відкриває нові перспективи для підвищення ефективності, зменшення адміністративних плутанин і поліпшення взаємодії між державними органами та платниками податків.

Поняття «електронне оподаткування» відносно нове, науковці його трактують як «нормативно-врегульована, динамічна, економічно обґрунтована й доцільна, синтезована система автоматизації, шляхом застосування засобів інформаційно-комунікаційного забезпечення, для визначення податкової бази, обліку платників податків, підготовки й подачі електронної звітності та інших складників адміністрування податків із метою його впорядкування та вдосконалення, створення умов для подальшого перспективного розвитку інформаційних відносин у сфері оподаткування» [9, с. 251].

Л. О. Матвейчук пропонує розглядати електронне адміністрування податків як «складну систему з такими напрямками розвитку: електронна реєстрація СПД, електронні податкові сервіси, електронна звітність, електронний аудит, електронна комерція, автоматизація процесів адміністрування податків і зборів, електронне відшкодування ПДВ, інформаційно-аналітична система ДПС, єдина інформаційно-комунікаційна платформа органів державної влади» [6, с. 80].

Електронне адміністрування податків виникло від потреби оптимізувати та автоматизувати процеси збору та обробки щораз більшого обсягу податкової інформації, викликаного розширенням бізнесу та збільшенням кількості платників податків. Технологічний прогрес і загальна доступність інтернету стали ключовими факторами, що сприяли впровадженню електронних інструментів у податковому адмініструванні, забезпечуючи зручність та ефективність взаємодії між платниками та податковими органами. Крім цього, причинами цього розвитку стали недосконалості наявної системи оподаткування, потреба підвищення прозорості, можливість для недобросовісних платників уникнути податкових зобов'язань та отримання невідшкодуваного ПДВ з бюджету через так звані податкові «ями», неефективна система адміністрування ПДВ, яка призводила до створення нерівних умов для діяльності добросовісних платників податків. Також варто не забувати про шахрайські схеми, які служать джерелом незареєстрованого обороту готівки та сприяють ухиленню від сплати таких податків, як ПДФО та ЄСВ.

Перехід до цифрового формату адміністрування відкриває безліч переваг для поліпшення співпраці між державними органами, платниками податків та бізнес-середовищем. Для платників податків перевагами електронного податкового адміністрування є [2, с. 104]:

- ✦ економія часу та ресурсів;
- ✦ доступність послуг, адже користуватись ними можна з будь-якої точки планети;

- ✦ більша екологічність, адже зникає потреба в паперових документах;
- ✦ прозорість руху коштів та діяльності;
- ✦ відкритість і доступ до інформації;
- ✦ можливість електронної оплати;
- ✦ спрощення адміністративних процедур;
- ✦ безпека та конфіденційність даних.

Податкова служба, як орган влади, який відповідає за податкове регулювання, також має плюси від впровадження електронного адміністрування [2, с. 104]:

- ✦ підвищення довіри платників;
- ✦ високий ступінь контролю та нагляду за сплатою податків;
- ✦ зменшення кількості помилок, які викликає «людським фактором»;
- ✦ менші витрати на оплату заробітної плати працівникам через скорочення персоналу;
- ✦ своєчасність регулювання надходжень коштів до бюджету;
- ✦ зниження прямих витрат на адміністрування податків;
- ✦ автоматизація процесів обробки та збору даних, їх аналіз та систематизація.

Останніми роками податкова система України зазнала багатьох реформ і вдосконалень, а дієвість механізму адміністрування податків вийшла на новий рівень. Підтвердженням цього є динаміка податкових надходжень до Зведеного бюджету України (рис. 1).

Стрімке збільшення податкових надходжень у 2021 р. свідчило про зниження рівня тіньової економіки та економічне піднесення, але після повно-

масштабного вторгнення частка податкових надходжень у структурі доходів Зведеного бюджету України скоротилася на 26,3%. Рівень надходжень від податків збільшився в тому числі завдяки переходу до застосування електронних сервісів, які забезпечують прозорість і автоматизацію надходжень податків та їх адміністрування. Тому розглянемо, що саме пропонується платникам податків для полегшення взаємодії з податковими органами та оптимізації процесу податкового адміністрування.

Електронний кабінет. Експериментальне впровадження цього сервісу датується 2013 р., а вже у 2018 р. була побудована інформаційно-телекомунікаційна система, яка призначена для взаємодії між платниками податків та державними органами. Кабінет складається з двох частин: загальнодоступної та приватної, у якій після ідентифікації особи стає можливим підготувати, заповнити та надіслати податкову звітність в електронному вигляді, надсилати запити на інформацію, реєструвати податкові накладні в ЄРПН, а також переглянути дані про стан розрахунків із бюджетом [10].

Кількість користувачів Електронного кабінету зростає з кожним роком. Станом на 2017 р. послугами приватної частини кабінету користувались 333,3 тис. підприємств та 116,5 громадян. У 2018 р. загальна кількість користувачів зростає до 1,3 млн. За 2019 р. послугами скористалися близько 950 тис. ФОП, 665 тис. юридичних осіб та 422 тис. громадян. У 2020 р., на тлі пандемії, питання отримання онлайн послуг постало вкрай актуально, тому статистика свідчить, що кількість користувачів ФОП зростає на 250 тис. а громадян на 160 тис. осіб. У 2021 р. загальна кількість ко-

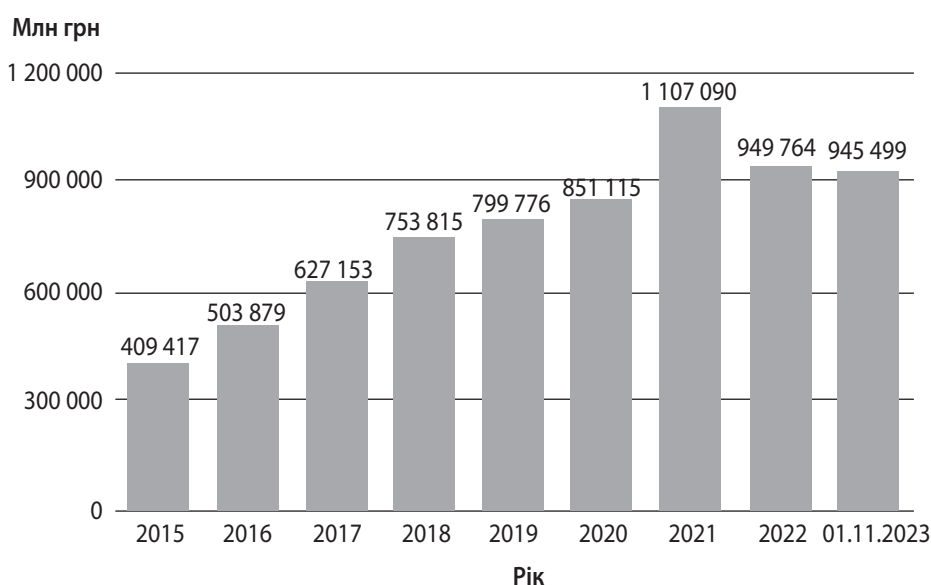

Рис. 1. Динаміка податкових надходжень до Зведеного бюджету України за 2015–2023 рр.

Джерело: побудовано за [3].

ристувачів зросла до 3,4 млн осіб. А у 2022 р. кількість юридичних осіб користувачів сягнула 1,6 млн ФОП, 1,98 млн юридичних осіб, а загальна кількість користувачів складала близько 4 млн [12; 13].

Важливим елементом адміністрування податків, що полегшує формування та подання документів, є програмне забезпечення «Спеціалізоване клієнтське програмне забезпечення для формування та подання звітності до «Єдиного вікна подання електронної звітності», яке доступне в Електронному кабінеті.

Згідно з даними ДПС, статистика подання звітності в електронному вигляді з кожним роком показує позитивну динаміку зростання. Кількість суб'єктів господарювання, які подають звітність в електронному форматі, зросла на майже 10% з 2019 по 2021 рр.: у 2019 р. – 1 918 794 осіб, у 2020 р. – 1 977 761 особа, а у 2021 р. — 2 101 607 осіб [12; 13].

Загальна кількість поданих документів також стрімко зростає, адже кількість користувачів послугами теж збільшується, що свідчить про актуальність такого способу подання звітності та його ефективність. З 2019 р. по 2021 р. кількість надісланих документів у електронному вигляді зросла майже на 50%.

Якщо розглядати кількість надісланих документів у розрізі їх видів, то частка надісланих акцизних накладних протягом 2019–2021 рр. була незмінною і складала 4%, хоча в кількісному обсязі зростала зі 143 млн у 2019 р. до 197 млн у 2021 р. Кількість зареєстрованих податкових накладних скоротилась з 69% у 2019 р. до 56% у 2021 р., що становить 53 млн накладних. А кількість поданої звітності та інших документів зросла на 48%: з 97 млн у 2019 р. до 219 млн у 2021 р. (рис. 2).

Система електронного адміністрування ПДВ (СЕА ПДВ). Уведена в дію з 2015 р., має на меті контролювати надходження податку на додану вартість та мінімізувати зловживання цим податком шляхом контролю за всіма онлайн-операціями [4].

Завдяки такій системі адміністрування держава намагається впорядкувати справляння ПДВ, щоб деякою мірою зменшити випадки маніпулювання податковими зобов'язаннями і податковим кредитом. Завдяки СЕА ПДВ можна отримати інформацію про обсяг бюджетних ресурсів ПДВ у будь-який момент, а не лише при отриманні декларації платника податків після закінчення звітного періоду.

Проте ця система не є досконалою, і вона має свої недоліки. Одним з них є, наприклад, тема блокування податкових накладних. У Податковому кодексі передбачена можливість зупинення реєстрації податкової накладної чи розрахунку коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних. І, відповідно, у ЄРПН є накладні, що підлягають безумовній реєстрації при дотриманні наведених параметрів та ті, що підлягають аналізу щодо ризикованості, залежно від результатів якого реєстрація може бути зупинена [1, с. 675].

Здосвіду суб'єктів господарювання випливають ситуації блокування податкових накладних ДПС для маніпулювання, щоб забезпечувати податкові надходження та наповнювати державний бюджет, користуючись пунктом критеріїв ризику: «наявність податкової інформації, що свідчить про ризикованість господарської операції», яка дає можливість віднести під цей критерій майже все, що завгодно.

Система електронного адміністрування реалізації пального (СЕАРП). Є схожою за суттю до

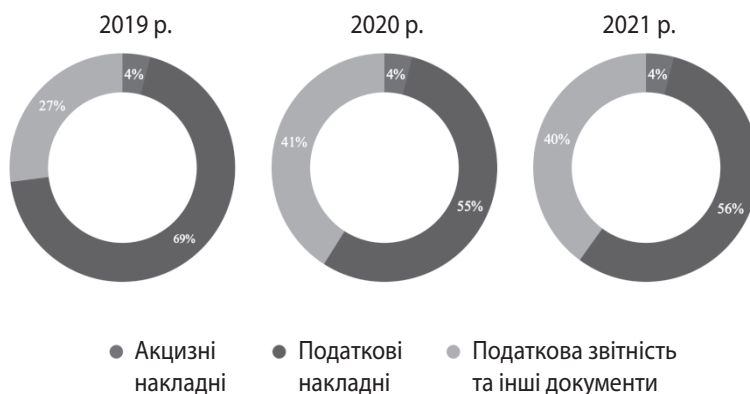

Рис. 2. Статистика подання електронних документів у розрізі видів за 2019–2021 рр.

Джерело: побудовано за [11].

СЕА ПДВ, почала працювати у березні 2016 р. і забезпечує автоматичний облік у розрізі платників акцизного податку. У ній можна дізнатись інформацію щодо всіх операцій, зареєстрованих у системі, акцизних накладних, розрахунків коригування, переглянути реєстри сум акцизного податку та отримати перелік усіх операцій з ПДВ-рахунком.

Статистика кількості документів, надання яких забезпечується через електронні сервіси адміністрування податку на додану вартість та реалізації пального, наведена в табл. 1, свідчить, що кількість зареєстрованих накладних зросла у 2021 р. на майже 13%, а акцизних накладних – на 2%. Статистика наданих відповідей на електронні запити щодо отримання інформації з Реєстру платників ПДВ зросла майже на 14%. Щодо надання виписок та витягів, то із СЕА ПДВ на запит у розрізі операцій вийшло на 1% менше виписок у 2021 р., ніж у 2020 р. А кількість виписок з ЄРПН на запит щодо отримання відомостей скоротилася на 12%.

Поза питаннями корупції та оподаткування, громадяни також можуть повідомляти про неправомірні дії посадових осіб митниці, пов'язані з контролем і митним оформленням товарів і транспортних засобів, які перетинають митний кордон країни.

За січень – жовтень 2023 р. надійшло 3 723 звернення, що на 1 400 більше, ніж за аналогічний період у 2022 р. Статистику скарг у розрізі тематик за 2021–2023 рр. відображено на рис. 3.

Застосунок «Моя Податкова». Це додаток від ДПС, введений в дію у вересні 2023 р., який дозволяє отримати електронні послуги онлайн з мобільного телефону. За перший день впровадження користувачами стали 7 тисяч українців. У ньому можна отримати інформацію про об'єкти оподаткування, стан розрахунку з бюджетом, обов'язок сплатити суму грошового зобов'язання, отримати послуги щодо подання податкової декларації про майновий стан і доходи, направити запит на отримання відомостей про суми виплачених доходів, отримувати повідомлення. Частина сервісів доступна без ідентифікації, а частина – лише після

Таблиця 1

Статистика кількості електронних документів, поданих до ЄРПН та ЄРАН за 2020–2021 рр.

Види електронних документів	2020 р.	2021 р.	Темп приросту 2021/2020 рр.
Зареєстровано податкових накладних	266 831 647	301 241 891	12,9%
Подано акцизних накладних	19 310 767	19 710 967	2,1%
Подано розрахунків коригування до акцизних накладних	107 490	117 728	9,5%
Опрацьовано виписок ЄРПН	70 687 692	74 630 530	5,6%
Надано відповідей на електронні запити щодо отримання інформації з Реєстру платників ПДВ	23 306	26 530	13,8%
Надано виписок із СЕА ПДВ у розрізі операцій	167 261	165 638	-1%
Надано виписок з ЄРПН щодо отримання відомостей	36 228	31 857	-12,1%

Джерело: складено за [10].

Декларування онлайн. Сервіс, який надається в Електронному кабінеті з метою заповнення декларації про майновий стан і доходи на підставі облікових даних платника, відомостей про отримані доходи, наявних у Державному реєстрі фізичних осіб та відомостей про об'єкти нерухомого чи рухомого майна. Метою впровадження такого сервісу є підвищення якості обслуговування платників податків та спрощення процедури подання податкової декларації [10].

Сервіс «Пульс». Дозволяє генерувати та надсилати заяви в електронному форматі до Державної податкової служби. Його створення було ініційовано з метою боротьби з корупцією, незаконною діяльністю та усуненням неефективних процесів у ДПС.

ідентифікації будь-яким файловим або хмарним КЕП.

Крім того, ДПС розроблено й інші сервіси для переведення податкового адміністрування в цифровий вимір: Програмні РРО, спрощений Е-документообіг, Кваліфікований надавач електронних послуг, Е-Акциз, Загальнодоступний інформаційно довідковий ресурс та інші.

Цифровізація сфери оподаткування активно розвивається по всьому світу, адже для кожної держави процес адміністрування податків є одним із важливих напрямів забезпечення розвитку і є необхідним для безперервного надходження податків і зборів для фінансування суспільних благ і послуг.

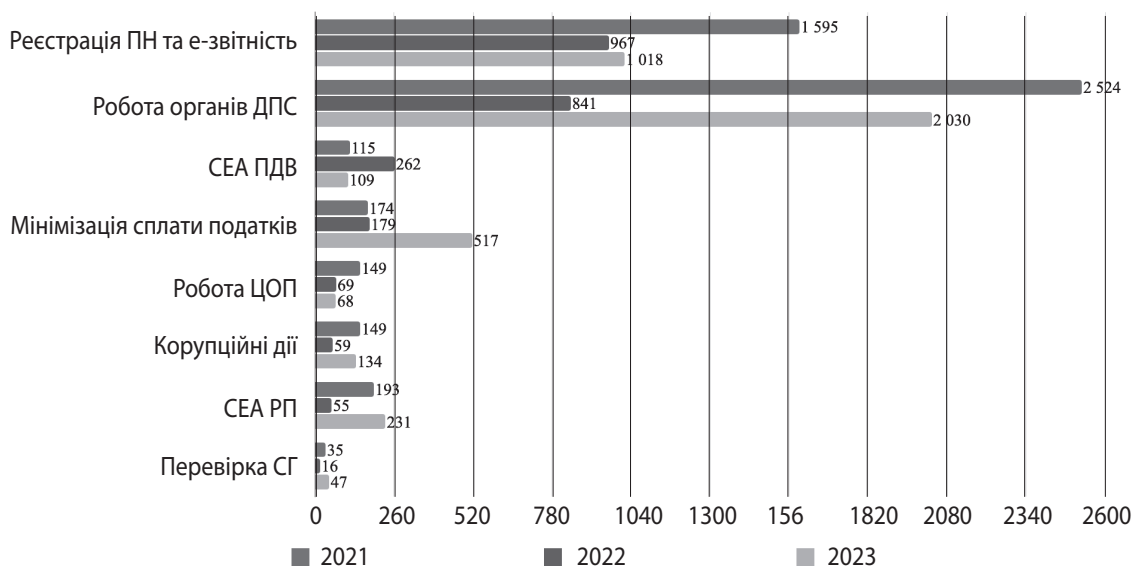

Рис. 3. Статистика скарг, поданих через сервіс «Пульс» у 2021–2023 рр.

Джерело: побудовано за [12; 13].

Рівень ефективності електронного податкового адміністрування, безперечно, є різним у світі, проте напрям його розвитку залишається єдиним. Згідно з дослідженнями Організації економічного співробітництва та розвитку, викладеними в серії публікацій про податкове адміністрування TAS 2023, понад 85% фізичних осіб і 95% компаній подають свої звіти в електронному вигляді [14].

Зараз країни переходять на нову сходинку цифровізації: впровадження електронного аудиту, перехід до електронних рахунків-фактур і створення системи нарахування сум податків без необхідності заповнення додаткових форм, а на основі попередньо отриманих даних і т. ін.

Експерти ОЕСР виділяють кілька основних складових трансформації електронного адміністрування податків, серед яких [14]:

- ✦ цифрова ідентифікація платників податків;
- ✦ оптимізація точок взаємодії з платниками податків, зокрема в режимі реального часу;
- ✦ стандартизоване й ефективне управління даними в процесі податкового адміністрування;
- ✦ інтеграція податкових норм і правил у екосистеми платників податків;
- ✦ формування нових компетенцій, що необхідні для розвитку та функціонування цифрового податкового адміністрування;
- ✦ структура управління, побудована на засадах відкритості та співпраці з усіма інституціями, імплементації зарубіжного досвіду.

Розглянемо кілька вдалих прикладів впровадження систем і сервісів для електронного адміні-

стрування у країнах ЄС та світі, описані в TAS 2023, які вже частково впроваджені в Україні або лише є перспективним прикладом для реалізації.

У Польщі з 1 січня 2022 р. введена в дію Національна система електронних розрахунків – KSeF, яка є платформою обміну рахунками-фактурами та дозволяє платникам податків видавати, надсилати, отримувати та зберігати електронні документи у структурованому вигляді. Впровадження такої системи має на меті збільшити швидкість обміну даними в контактах між контрагентами та взаєморозрахунках.

В Україні з 2020 р. розпочався пілотний обмін електронними рахунками-фактурами за допомогою рішення eDelivery між деякими компаніями з України та Польщі [8].

Служба податкового адміністрування Мексики створила службу біометричної акредитації, що дозволяє платникам податків безпечно входити в систему та перевіряти свої біометричні дані, включно з відбитками пальців, скануванням радужної оболонки ока, фотографією та підписом, що забезпечує юридичну силу електронного підпису платника податків.

В Україні є схожа система ідентифікації ID.GOV.UA, яка надає зручну та безпечну електронну ідентифікацію за допомогою електронних підписів, – MobileID та BankID НБУ.

В Австралії податкове управління запровадило вдосконалене попереднє заповнення індивідуальної податкової декларації та пілотно використовує свої поточні моделі ризику, щоб запобігти зміні платниками податків попередньо заповненої

інформації про банківські відсотки під час подання, якщо клієнт не може надати докази, чому сума має змінитися.

Цікавим є міжнародний досвід поліпшення обслуговування платників податків та сплати ними податків через мобільні застосунки. У 2019 р. Державна податкова адміністрація Китаю розробила та ввела в дію застосунок, щоб платники могли подавати свої податкові декларації з податку на доходи фізичних осіб за допомогою попередньо заповнених форм. У Чилі для спрощення прибуткового оподаткування використовують застосунок e-Renta, що полегшує та сприяє добровільному декларуванню. Додаток дозволяє платникам податків переглядати та приймати попередньо заповнену декларацію, а також перевіряти її статус та відслідковувати, чи прийняті запити на відшкодування. Податкові органи Португалії у 2021 р. запустили застосунок e-Fatura, через який платники можуть полегшити процес підтвердження витрат, відстежуючи рахунки за своїм індивідуальним податковим номером. У ньому можна також відразу зареєструвати рахунки-фактури, зчитавши QR-код, надрукований на рахунках-фактурах [7, с. 131].

Цікавим є і запуск чат-ботів, які можуть полегшити та пришвидшити процес отримання платниками податків необхідної інформації. Наприклад, Іспанія розробила віртуального помічника з питань оподаткування ПДВ на основі штучного інтелекту з метою сприяння наданню якісної інформації за унікальними критеріями та полегшення розуміння складних норм і правил оподаткування. У Португалії віртуальний помічник на основі чат-боту надає окремим платникам податків відповіді на найпоширеніші запитання та забезпечує збереження конфіденційності та безпеки даних своїх користувачів, а також може направляти контакти «віч-на-віч» і телефонні служби до служби автоматизованих відповідей, що дозволяє стандартизувати відповіді між різними платформами соціальних мереж.

В Україні функціонує електронний сервіс «InfoTAX», який є чат-ботом і надає ідентифікованим користувачам найсвіжішу інформацію про стан виплат з бюджету, дані реєстрації та обліку, результати обробки документів, а також терміни подання звітності та податків.

Питання впровадження штучного інтелекту все ще є суперечливим. Однією з ключових проблем є забезпечення високого рівня безпеки та конфіденційності в інтерактивних чат-ботах, які обробляють фінансові та особисті дані платників податків. Чат-боти можуть стикатися з обмеженням у опрацюванні складних або непередбачуваних запитань, а в деяких випадках може виникати

потреба в людському втручанні для вирішення складних проблем чи неоднозначних ситуацій. Алгоритми штучного інтелекту не завжди можуть правильно інтерпретувати запитання чи надавати точні відповіді, що може призвести до технічних помилок і невірної обробки інформації, що є дуже важливим у питанні оподаткування. Також штучний інтелект може бути менш гнучким порівняно з операторами-людьми, особливо в умовах, коли потрібна глибокий експертний аналіз. Тому розвиток чат-ботів на основі штучного інтелекту є дискусійним і потребує додаткового дослідження та зважування всіх позитивних і негативних факторів.

Адміністрування податків передбачає також перевірки, і технологічний прогрес змусив податкові органи розглянути нові способи взаємодії з платниками податків. Наприклад, у Мексиці використовується електронний аудит, що дозволяє здійснювати електронний зв'язок між суб'єктом аудиту та аудитором. Електронні підписи представників юридичних осіб, перевіряються такими процедурами, як підтвердження особи та служба біометричної акредитації. IT-відділ SAT підтверджує особу членів аудиторської групи як своїх співробітників або уповноважених осіб, і всі вони також використовують службу біометричної акредитації для своїх електронних підписів. Під час аудитів дотримуються законодавчі та нормативні обмеження щодо доступу до інформації, а для електронного аудиту впроваджуються спеціальні засоби контролю та протоколи безпеки інформації.

В Україні з 1 січня 2023 р. діє е-Аудит, що передбачає обов'язкове подання великими платниками податків на запит контролюючого органу під час проведення перевірки стандартного аудиторського файлу SAF-T UA та його аналіз за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення з використанням сучасних методик аудиту.

З досвіду закордонних країн і світових трендів розвитку електронного адміністрування податків в бік подальшої цифровізації перспективними напрямками розвитку можуть бути:

- ✦ використання передових технологій, таких як штучний інтелект, блокчейн та Big Data, які сприятимуть автоматизації та оптимізації процесів електронного адміністрування податків. Запровадження цих інновацій в Україні підвищить ефективність і точність обробки інформації, підвищить її конкурентоспроможність на світовому ринку;
- ✦ підвищення безпеки даних і конфіденційності інформації;
- ✦ розвиток дистанційного податкового контролю та моніторингу, тобто не лише пере-

- вірка стану виконання, автоматизації збору та обробки даних, але і прийняття висновків за результатами таких перевірок;
- ✦ вбудовування процесів податкового адміністрування у природні системи платників податків, коли оподаткування стане невидимим і природним процесом як сплата коштів за продукти в супермаркеті [5];
 - ✦ інтеграція державних установ з приватними суб'єктами господарювання з метою узгодженості та збалансування необхідних виплат, пільг і відшкодувань.

ВИСНОВКИ

Отже, проаналізувавши досягнення вітчизняної системи адміністрування податків в умовах глобальної цифровізації, можна дійти висновку, що Державна податкова служба доклала зусиль щодо забезпечення автоматизації процесів, переведення їх у цифровий вимір. Державна податкова служба впевнено розвивається паралельно зі світовими тенденціями, працює над розробкою нових рішень та вдосконаленням наявних, щоб забезпечити комфорт для платників податків та ефективність роботи і водночас гарантувати економічний розвиток і зростання, які є такими важливими для забезпечення майбутнього.

Подальші дослідження потребують детальнішого вивчення можливостей імплементації світового досвіду до реалій України з урахуванням усіх особливостей і загорз.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бондаренко Л. Ф. Проблеми реєстрації податкових накладних. *Авіація, промисловість, суспільство*: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. МВС України (м. Кременчук, 2 травня 2022 р.). Харків: ХНУВС, 2022. С. 674–677. URL: <https://dSPACE.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ead73bcd-ab0a-4476-8f87-3ab18954c2e4/content>
2. Гнатушак О. Круковська О. В. Переваги та недоліки адміністрування податків. *Актуальні аспекти розвитку підприємств аграрної сфери: облік, аудит та оподаткування*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції (м. Херсон, 22–23 листопада 2018 р.). Херсон: ДВНЗ «ХДАУ», 2018. С. 103–105.
3. Доходи держбюджету України. *Мінфін*. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2022/>
4. Електронні сервіси від податкової: ДПС продовжує впровадження сучасних ІТ-рішень у сфері оподаткування. *Державна податкова служба України*. URL: <https://dn.tax.gov.ua/media-ark/local-news/print-490958.html>

5. Іванов С. В., Чекіна В. Д., Разумова Г. В. Податки майбутнього: адміністрування в умовах цифровізації економіки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство»*. 2022. Вип. 43. С. 54–59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-43-9>
6. Лагодієнко Н. В., Скляр Л. Б., Степаненко С. В. Електронне адміністрування податків як засіб підвищення ефективності їх сплати. *Економічний простір*. 2022. № 178. С. 78–82. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/178-13>
7. Марченко Л. Діджиталізація системи податкового адміністрування в Україні з урахуванням досвіду розвинених країн світу. *Економічний аналіз*. 2022. Т. 32. № 4. С. 127–134. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.127>
8. Мінцифра розпочала пілотний проект eDelivery. *Міністерство цифрової трансформації України*. 12.10.2020 р. URL: <https://thedigital.gov.ua/news/mintsifra-rozpochala-pilotnyi-proekt-edelivery>
9. Новицький А., Мельник П., Долгих О., Ріппа С. Електронне оподаткування: сутність та перспективи розвитку: монографія. Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2010. 332 с.
10. Переваги «Електронного кабінету платника». *Державна податкова служба України*. URL: <https://dn.tax.gov.ua/media-ark/local-news/print-394793.html>
11. Плани та звіти роботи Державної податкової служби України. URL: <https://tax.gov.ua/diyalnist/plani-ta-zviti-roboti/396505.html>
12. Презентація публічного звіту ДПС за 2020 рік. URL: <https://tax.gov.ua/data/files/254936.pdf>
13. Презентація публічного звіту ДПС за 2022 рік. URL: <https://tax.gov.ua/data/files/292923.pdf>
14. Digital transformation journeys. Tax Administration 2023. Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies. *OECD*, Paris, 2023. URL: https://www.oecd-ilibrary.org/sites/900b6382-en/1/3/10/index.html?itemId=/content/publication/900b6382-en&csp_=d74c2253fa30d0cb4c58c96fb3499020&itemIGO=oecd&itemContentType=book

REFERENCES

- Bondarenko, L. F. "Problemy reiestratsii podatkovykh nakladnykh" [Problems of Registration of Tax Invoices]. *Aviatsiia, promyslovist, suspilstvo* (2022): 674–677. <https://dSPACE.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/ead73bcd-ab0a-4476-8f87-3ab18954c2e4/content>
- "Digital transformation journeys. Tax Administration 2023. Comparative Information on OECD and Other Advanced and Emerging Economies". *OECD*, Paris, 2023. https://www.oecd-ilibrary.org/sites/900b6382-en/1/3/10/index.html?itemId=/content/publication/900b6382-en&csp_=d74c2253fa30d0cb4c58c96fb3499020&itemIGO=oecd&itemContentType=book

- “Dokhody derzhbiudzhetu Ukrainy” [Revenues of the State Budget of Ukraine]. *Minfin*. <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/2022/>
- “Elektronni servisy vid podatkovoi: DPS prodovzhuie vprovadzhennia suchasnykh IT-rishen u sferi opodatkovannia” [Electronic Services from the Tax Office: DPS Continues the Implementation of Modern IT Solutions in the Field of Taxation]. *Derzhavna podatkova sluzhba Ukrainy*. <https://dn.tax.gov.ua/media-ark/local-news/print-490958.html>
- Hnatushak, O., and Krukovska, O. V. “Perevahy ta nedoliki administruvannia podatkiv” [Advantages and Disadvantages of Tax Administration]. *Aktualni aspekty rozvytku pidpriemstv ahrarnoi sfery: oblik, audyt ta opodatkovannia*. Kherson: DVNZ «KhDAU», 2018: 103-105.
- Ivanov, S. V., Chekina, V. D., and Razumova, H. V. “Podatky maibutnyoho: administruvannia v umovakh tsyfrovizatsii ekonomiky” [Taxes of the Future: Administration in the Context of the Economy's Digitalization]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia «Mizhnarodni ekonomichni vidnosyny ta svitove hospodarstvo»*, no. 43 (2022): 54-59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2413-9971/2022-43-9>
- Lahodiienko, N. V., Skliar, L. B., and Stepanenko, S. V. “Elektronne administruvannia podatkiv yak zasib pidvyshchennia efektyvnosti yikh splaty” [Electronic Administration of Taxes as a Means of Increasing the Efficiency of Their Payment]. *Ekonomichnyi prostir*, no. 178 (2022): 78-82. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/178-13>
- “Mintsyfra rozpochala pilotnyi proekt eDelivery” [The Ministry of Digital Has Launched an eDelivery Pilot Project]. *Ministerstvo tsyfrovoyi transformatsii Ukrainy*. October 12, 2020. <https://thedigital.gov.ua/news/mintsyfra-rozpochala-pilotniy-proekt-edelivery>
- Marchenko, L. “Didzhitalizatsiia systemy podatkovoho administruvannia v Ukraini z urakhuvanniam dosvidu rozvynenykh krain svitu” [Digitalization of the Tax Administration System in Ukraine Taking into Account the Experience of Developed Countries]. *Ekonomichnyi analiz*, vol. 32, no. 4 (2022): 127-134. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2022.04.127>
- Novytskyi, A. et al. *Elektronne opodatkovannia: sutnist ta perspektyvy rozvytku* [Electronic Taxation: Essence and Development Prospects]. Irpin: Natsionalnyi universytet DPS Ukrainy, 2010.
- “Perevahy «Elektronnoho kabinetu platnyka»” [Advantages of the "Payer's Electronic Cabinet"]. *Derzhavna podatkova sluzhba Ukrainy*. <https://dn.tax.gov.ua/media-ark/local-news/print-394793.html>
- “Plany ta zvity roboty Derzhavnoi podatkovoi sluzhby Ukrainy” [Plans and Reports of the Work of the State Tax Service of Ukraine]. <https://tax.gov.ua/diyalnist-/plani-ta-zviti-roboti-/396505.html>
- “Prezentatsiia publichnoho zvitv DPS za 2020 rik” [Presentation of the DPS Public Report for 2020]. <https://tax.gov.ua/data/files/254936.pdf>
- “Prezentatsiia publichnoho zvitv DPS za 2022 rik” [Presentation of the DPS Public Report for 2022]. <https://tax.gov.ua/data/files/292923.pdf>